

УДК 658.7:656.2.001.73

*Д-р екон. наук О.Г. Дейнека,
асп. А.Ю. Реброва,
О.О. Булкіна*

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Постановка проблеми. Транспортна логістика в умовах глобалізації міжнародної економіки набуває першорядного значення. Інтеграційні процеси в економіці кардинально змінюють місце і роль транспорту. Цей вид комунікацій стає структурно-технологічною частиною економіки держав і міжнародного співтовариства в цілому, а високоякісне й ефективне задоволення потреб у перевезеннях виступає на перший план. У межах між-національних логістичних систем різні види транспорту використовуються на основі принципів оптимізації контактних графіків, коли при наявності багаторічних стабільних перевезень усі види транспорту, що беруть у них участь, управляються з одного центру

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки з'явилося чимало публікацій, які присвячені проблемам формування і функціонування

транспортних логістичних систем. Професор Цветов Ю.М. визначає місце і роль транспортної логістики у процесі реформування галузі залізничних перевезень. Професор Сич О.Є. розглядає спектр впливу логістики на якість пасажирських перевезень і конкурентоспроможність залізничного транспорту. Під якісно новим кутом зору аналізується логістика професором МІТУ (м. Москва) Трихунковим Ф.М. Питання оптимізації логістичних підходів розкриті у численних публікаціях Ю.С. Бараша, І.М. Аксьонова, В.Л. Диканя, Л.О. Позднякової та інших фахівців.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. В умовах реформування залізничного транспорту України починаються процеси формування центрів логістичних послуг на базі залізниць. Зазначене формування передбачає оптимізацію перевізного

процесу на фоні суттєвого зниження експлуатаційних витрат галузі. На цьому фоні надзвичайно актуальним є визначення критеріїв діяльності нових господарських структур.

Мета статті. Метою публікації є удосконалення теоретичних і розроблення прикладних підходів до формування логістичної системи залізничного транспорту. Досягнення поставленої мети передбачає необхідність вирішення таких завдань:

- визначити місце транспортної логістики;
- проаналізувати її основні функції;
- обґрунтувати місце транспорту в системі логістики;
- виявити структуру логістичної системи;
- визначити передумови створення логістичної системи.

Виклад основної частини матеріалу. Транспортна логістика вирішує сьогодні такі завдання:

- вибір виду транспортних засобів;
- вибір типу транспортних засобів;
- спільне планування транспортного процесу із складським та виробничим господарством;
- спільне планування транспортних процесів на різних видах транспорту (у випадку змішаних перевезень);
- забезпечення технологічної єдності транспортно-складського процесу;
- визначення раціональних маршрутів доставки.

Розвиток транспортної логістики має ґрунтуватися на поєднанні економічних інтересів відправника, транспортного підприємства та одержувача на базі створення комплексних транспортно-технологічних систем, при яких рухомий склад виробників, споживачів і транспортників використовується кооперовано.

На фазі транспортної логістики (магістрального транспорту) її функції полягають в управлінні матеріальними потоками від виробника до споживача за

графіком. Для того щоб реалізувати фундаментальний принцип логістики доставки вантажів «точно в термін», домогтися високої ефективності системи, має бути розроблений і здійснений єдиний технологічний процес усієї виробничо-транспортної системи на основі інтеграції виробництва, транспорту і споживання. Однак це не той єдиний технологічний процес, що закінчується на під'їзних шляхах і станціях, або в транспортних вузлах, а це комплексна технологія, у рамках якої, керуючись системним підходом, здійснюється чітка взаємодія всіх елементів логістичної системи.

Ключова роль транспортування у логістиці пояснюється не тільки великою питомою вагою транспортних витрат у загальному складі логістичних витрат, але й тим, що без транспортування неможливе саме існування матеріального потоку.

Транспортування можна визначити як ключову комплексну активність, пов'язану з переміщенням матеріальних ресурсів, незавершеного виробництва або готової продукції певним транспортним засобом у логістичному ланцюзі, і яка складається у свою чергу з комплексних та елементарних активностей, включаючи експедирування, вантажопереробку, упакування, передачу прав власності на вантаж, страхування і т.ін.

Роль транспортування настільки велика, що коло питань, які стосуються цієї ключової комплексної логістичної активності, виділене у предмет вивчення спеціальної дисципліни – транспортної логістики.

Транспорт у системі логістики відіграє двояку роль:

- по-перше, він присутній як складова частина або компонент у основних функціональних галузях логістики (закупівельній, виробничій, розподільчій);
- по-друге, транспорт є однією із галузей економіки, у якій також розвивається підприємницька діяльність:

транспорт пропонує на ринку товарів і послуг свою продукцію – транспортні послуги, за які отримує доходи і має прибуток.

Будучи галуззю матеріального виробництва, транспорт має свою продукцію – це сам процес переміщення, який характеризується рядом істотних відмінностей:

– відсутністю речової форми, але в той же час матеріальністю за своїм характером, тому що в процесі переміщення затрачаються матеріальні засоби: відбувається зношення рухомого складу і засобів обслуговування, використовується праця робітників транспортної сфери і т.ін.;

– неможливістю зберігання і нагромадження, тому транспорт може мати тільки деякий резерв своєї пропускної та провізної здатності для задоволення потреб у транспортних послугах;

– втіленням додаткових транспортних витрат, які пов'язані з переміщенням матеріального потоку, тому транспорт необхідно використовувати так, щоб транспортні витрати були найменшими за інших рівних умов;

– прив'язаністю до певного місця, району, регіону.

Указані особливості накладають свій відбиток на будову і функціонування системи транспортної логістики.

Ідеї логістики використовуються при організації перевезення масових вантажів технологічними маршрутами, у єдиних технологічних процесах транспортних вузлів, залізничних станцій і під'їзних шляхів підприємств при транспортно-експедиційному обслуговуванні, організації контейнерних і пакетних перевезень.

Орієнтована на споживача система логістики – це динамічна система оперативного планування транспорту і виробництва. Оперативний цикл планування зазвичай приймається рівним одному або двом тижням. Протягом циклу перевіряється декілька завдань щодо

задоволення попиту. До основних показників завдання відносять:

- географію перевезень вантажу;
- вид транспорту (загального користування або експедиторської організації);
- термін перевезення з точністю до декількох годин;
- ранні і пізні терміни передачі вантажу на транспорт;
- можливі пріоритети;
- умови навантаження і тип транспортних засобів.

При розробленні і реалізації оперативного плану намагаються досягти рівномірного завантаження технічних засобів, мінімізації транспортних витрат, забезпечення термінів доставки вантажу з точністю до декількох годин. Технологічний процес з виконання замовлення включає наступні операції:

- оформлення замовлення, що надійшло на підприємство й уточнення його специфікації;
- розроблення і затвердження плану виконання замовлення;
- детальне логістичне планування видачі продукції підприємством;
- складське зберігання;
- облік;
- комплектація і навантаження вантажів на транспортні засоби;
- транспортування;
- надходження продукції споживачу;
- розвантаження вантажів і розрахунки з постачальником;
- зворотний інформаційний зв'язок замовника з відправником.

Динамічна модель планування враховує безупинний процес приймання нових замовлень, зміну потужності задіяних технічних засобів, контроль конфліктних ситуацій, що виникають. Цим процедурам приділяється першорядна увага, тому що йдеться про управління недостатньо структурованою, схильною до випадкових впливів транспортною системою.

Ми вважаємо, що логістична система залізничного транспорту повинна охоплювати всі сфери виробництва і споживання, так як сприяє скороченню виробничих запасів сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, напівфабрикатів. Реалізація в логістичній системі принципу синергетики сприяє самоорганізації кожної стадії виробничого процесу. З урахуванням інтересів усіх учасників процесу переміщення матеріальних потоків і власників вантажних необхідно комплексно вирішити завдання впровадження логістичних технологій у перевізний процес на базі системи логістичних центрів Укрзалізниці.

На нашу думку, система повинна мати структуру, яка буде складатися з трьох рівнів. На верхньому рівні передбачено формування логістичного центру УЗ (ЛЦ УЗ). На середньому рівні пропонується створення шести регіональних логістичних центрів (РЛЦ) на кожній залізниці. На найнижчому рівні передбачено створення місцевих логістичних центрів, які будуть підпорядковуватись відповідним РЛЦ. Для кожного рівня запропонований перелік завдань, які відображають специфіку діяльності кожного логістичного центру.

Логістичні центри на залізничному транспорті об'єднують автоматизовані центри управління перевезеннями, комерційні центри або сервісні центри (КЦ, ЦТС), інформаційно-статистичні центри залізниць, головний інформаційно-обчислювальний центр.

Одним з важливих факторів покращення роботи залізниць у рамках системи ЛЦ і всього транспортного комплексу України є удосконалення взаємодії залізничного з іншими видами транспорту, у першу чергу морським, річковим та автомобільним. Через недоліки організації транспортної ланки «вантажовідправник – експедитор – порт – трейдер» усі збитки припадають на залізницю. Наслідком цього є значне

накопичення перетворених у склади на колесах «покинутих» поїздів у напрямку портів. Тому в умовах росту обсягів перевезень по транспортних коридорах України в експортно-імпортному сполученні особливу актуальність має завдання з удосконалення спільної роботи портів і залізничних вузлів.

Підвищення конкурентоспроможності транспортної системи України і міжнародних транспортних коридорів, які проходять через її територію, в значній мірі залежить від чіткості взаємодії залізничного та морського транспорту на основі сучасних логістичних та інформаційних технологій.

Формування ринкових відносин у процесі реформування залізничного транспорту визначає як найважливіший напрямок удосконалення діяльності підприємств і компаній галузі підвищення якості обслуговування споживачів транспортних послуг, у тому числі за рахунок використання логістичних технологій. В умовах нарощування обсягів перевезень і розвитку конкуренції з боку інших видів транспорту (насамперед автомобільного) це є найважливішою вимогою зберігання конкурентних позицій галузі на транспортному ринку і стійкості її функціонування.

Підвищення якості транспортного обслуговування має особливе значення в умовах розвитку Укрзалізниці і пошуку нових форм взаємодії залізничного й інших видів транспорту, митних органів, перевізників і експедиторів, вантажовласників та інших учасників логістичного ланцюга доставки вантажів. Для цього необхідно, щоб концепція розвитку логістики на залізничному транспорті в повній мірі узгоджувалась з вимогами комплексного розвитку логістики всієї транспортної системи України.

Висновки. Вагомість логістичного сервісу при наданні транспортних послуг підприємств і компаній галузі безперервно росте. Цьому сприяє безліч факторів,

головним з яких є орієнтація діяльності залізничних організацій на кінцевого споживача. При цьому логістичний підхід забезпечує найбільш повне задоволення споживачів транспортних послуг у відповідності до їх запитів. Вимоги ринку не обмежуються тільки попитом на

транспортні перевезення. Споживачі диктують умови, визначаючи склад і рівень якості, послуг, які їм надаються. Таким чином, обслуговування споживачів стає ключовим фактором, який формує потреби самої логістики на підприємствах.

Список літератури

1. Цветов, Ю.М. Концепція реформування транспортного сектора України [Текст] / Ю.М. Цветов, Л.М. Соколов, Ю.М. Федюшин. – К.: ІКТП Центр, 1999.
2. Трихунков, Ф.М. Транспортное производство в условиях рынка. Качество и эффективность [Текст] / Ф.М. Трихунков. – М.: Транспорт, 2003.
3. Сич, Є.М. Вплив рівня якості пасажирських перевезень на конкурентоспроможність залізничного транспорту [Текст]: зб. наук. праць. Т. 5. – К.: КІТ, 2004. Економіка та управління.

Ключові слова: транспортна логістика, реформування, оперативний план, модель планування, конкурентоспроможність.

Анотації

У статті розглянуто теоретичні і методичні підходи до проблеми створення та функціонування логістичних центрів на залізницях України.

В статье рассмотрены теоретические и методические подходы к проблеме создания и функционирования логистических центров на железных дорогах Украины.

In the article theoretical and methodical approaches are considered to the problem of creation and functioning of logistic centers on the railways of Ukraine.